

Jursz-Salvadori, Katarzyna

Wystawa "Mistrzowie rysunku. Dzieła z kolekcji Barbary Piaseckiej-Johnson"

Kronika Zamkowa 1-2 (61-62), 285-288

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Jursz-Salvadori

WYSTAWA MISTRZOWIE RYSUNKU. DZIEŁA
Z KOLEKCJI BARBARY PIASECKIEJ-JOHNSON

Od 5 grudnia 2010 r. do 6 lutego 2011 r. publiczność zwiedzająca Zamek Królewski w Warszawie miała unikalną okazję obejrzenia z bliska wielu arcydzieł sztuki rysunkowej prezentowanych na wystawie *Mistrzowie rysunku. Dzieła z kolekcji Barbary Piaseckiej-Johnson*. Była to ekspozycja blisko 100 rysunków twórców europejskich z okresu od XV do XX w. Główną część zbioru stanowiły prace

dawnych mistrzów: włoskich i francuskich, ale także niemieckich, flamandzkich i holenderskich. Dopelnieniem ich było kilka rycin, a wśród nich zasługujący na szczególną uwagę, niezwykle rzadki, miedzioryt z warsztatu Andrei Mantegni (1431-1506), *Zstąpienie Chrystusa do otchłani*, z ok. 1470 r. Do najcenniejszych dzieł w kolekcji należy zaliczyć *Studium draperii postaci stojącej*

2. Barbara Piasecka-Johnson i Justyna Guze podczas zwiedzania wystawy. Fot. Andrzej Ring

zwróconej w prawo Leonarda da Vinci (1452–1519), *Studium siedzącego starca* Sandra Botticellego (1444/45–1510) z 1490–1500 r. czy kompozycję Giovanniego Battisty Tiepoła (1696–1770) *Matka Boska z Dzieciątkiem ukazująca się św. Katarzynie i św. Hieronimowi* oraz dzieło Jacopa Palmy Młodszego (1548–1628) *Święty Franciszek podtrzymywany przez trzy anioły*.

Zamek Królewski w Warszawie już po raz drugi miał zaszczyt gościć zbiory polskiej kolekcjonerki i historyk sztuki. Ekspozycja została otwarta 4 grudnia 2010 r., w dniu imienin kolekcjonerki, równo 20 lat po pamiętnej wystawie *Opus Sacrum*, na której po raz pierwszy pokazywane były publicznie znakomite dzieła sztuki ze zbiorów Barbary Piaseckiej-Johnson i jej zmarłego męża Stewarda Johnsona. W 1990 r. prezentowano w Zamku głównie dzieła malarstwa i rzeźby.

Tworząc swą kolekcję rysunków dawnych mistrzów, której początki sięgają lat 80. XX w., Barbara Piasecka-Johnson ukierunkowana była przede wszystkim na ikonografię religijną, dopiero w następnej kolejności o nabyciu danej pracy do zbiorów decydowały nazwisko twórcy i dobra proveniencja. Dzięki licznym zakupom powstał zbiór bardzo zróżnicowany, zarówno ze względu na tematykę rysunków, jak i techniki wykonania. Zasadniczą jego część stanowią rysunki o treści sakralnej: sceny ze Starego i Nowego Testamentu oraz postaci świętych. Szczególne miejsce w kolekcji zajmują wizerunki św. Franciszka z Asyżu, miasta, w którym kolekcjonerka zamieszkała w ostatnich latach. Postać jej ulubionego świętego ukazana została aż na siedmiu prezentowanych na wystawie rysunkach. Często pojawia się również wizerunek św. Antoniego Padewskiego.

W kolekcji Barbary Piaseckiej-Johnson obecne są także nieliczne przedstawienia świeckie: pejzaż, akt czy portret, np. *Pejzaż z drzewami i wędrowcami* Abrahama Bloemaerta (1564-1651) z ok. 1650 r., *Akt siedzącej kobiety* Jeana-Baptiste'a Van Loo (1684-1745) według François Bouchera czy *Portret Witolda Małcużyńskiego* – dzieło Zdzisława Czermańskiego (1896?-1970).

Obok monochromatycznych szkiców i rysunków studyjnych na wystawie prezentowane były również kompozycje rysunkowe stanowiące ostateczny efekt artystycznej kreacji, a także wielobarwne gwasze na pergaminie, które zaliczyć trzeba do gatunku malarstwa, np. *Pokłon Trzech Króli* Giovanniego Battisty Castella (1545-1639) z ok. 1600 r. czy *Adoracja Dzieciątka Jezus z aniołkami trzymającymi narzędzia Męki Pańskiej*, przypisywana temu samemu artyście.

4. Giovanni Battista Tiepolo, *Matka Boska z Dzieciątkiem ukazująca się św. Katarzynie i św. Hieronimowi*, Barbara Piasecka Johnson Collection Foundation. Fot. Andrzej Ring

Warto przypomnieć jeszcze dwa gwasze, kompozycje angielskiego malarza Josepha Goupy (1689-1769), przedstawiające sceny z Dziejów Apostolskich: *Ofiara w Lystrze* oraz *Św. Paweł wygłaszający kazanie do areopagitów*, będące pomniejszonymi kopiami kartonów Rafaela do arrasów przeznaczonych do Kaplicy Sykstyńskiej.

Rysunek pełni zazwyczaj rolę podrzędną w stosunku do innych technik artystycznych, jako że stanowi etap przygotowawczy w procesie tworzenia. Będąc jednak pierwszym, spontanicznym zapisem idei artysty, najlepiej odzwierciedla jego zamysł twórczy. Rysunki wykonywano przeważnie na nietrwałym podłożu papierowym przy użyciu: srebrnego sztyftu, kredki, ołówka, węgla lub pióra czy pędzla oraz tuszu lub akwareli. Do rangi przedmiotu kolekcjonerstwa awansowały dopiero w XVI w. Wiele wybitnych zbiorów rysunku powstało dzięki działalności kolekcjonerskiej

3. Leonardo da Vinci, *Studium draperii postaci stojącej zwróconej w prawo*, Barbara Piasecka Johnson Collection Foundation. Fot. Andrzej Ring

5. Sandro Botticelli, *Studium siedzącego starca: św. Józef (?)*, 1490–1500, Barbara Piasecka Johnson Collection Foundation. Fot. Andrzej Ring

rodów panujących i arystokratycznych. Od wielu lat ta forma sztuki cieszy się coraz większym zainteresowaniem zbieraczy.

Mimo że wiele muzeów ma w swoich zbiorach kolekcje rysunków, publiczność muzealna nieczęsto może je oglądać. Ze względu na wrażliwość na światło przeważnie papierowego podłoża nie są prezentowane na ekspozycjach stałych, lecz przechowywane w tekach, gabinetach rycin i rysunków, udostępniane wąskiemu gronu specjalistów do celów studyjnych. Na wystawach pokazywane są rzadko i przez krótki okres.

Niektóre z przedstawianych na wystawie rysunków były już wcześniej pokazywane w Zamku Królewskim w Warszawie na wystawie *Opus Sacrum*, większość jednak została zaprezentowana po raz pierwszy.

Kuratorem wystawy była Katarzyna Jursz-Salvadori, komisarzem organizacyjnym Anna Małecka, a projekt plastyczny

opracowała Agnieszka Putowska-Tomaszewska.

Wystawie towarzyszył katalog opracowany przez Justynę Guze przy współpracy Macieja Monkiewicza, Ewy Milicer i Andrzeja Dzieciolowskiego. Jego autorom udało się uściślić atrybucje lub na nowo dokonać atrybucji niektórych, wcześniej anonimowych rysunków. Na przykład scena ukazująca, jak uważano, *Króla witającego świętego franciszkańskiego* okazała się dziełem Augustina Brauna (ok. 1570–1639?), przedstawiającym rzadką *Scenę z historii św. Anno (?)*, anonimowe dotąd *Zwiastowanie* z 1601 r. zyskało autora w osobie Georga Behama (Pehama) (ok. 1560–1604), zaś rysunek przedstawiający *Atlasa podtrzymującego kulę ziemską, z Orfeuszem i satyrem*, wiązany z François Perrierem (1590–1650), francuskim artystą czynnym w Rzymie w 1. poł. XVII w., uznano za pracę Johanna Christopha Storera (1611–1671), Szwajcara czynnego w północnych Włoszech. Zdobyliśmy też pewność co do osoby Fra Semplice da Verona (ok. 1589–1654) jako autora wizerunku *Franciszkanina w ekstazie*.

Wystawie towarzyszył cykl czterech wykładów poświęconych tematyce rysunku i kolekcji, wygłoszonych przez zaproszonych gości: prof. Teresę Grzybkowską, dr Jolantę Talbierską, Justynę Guze i Macieja Monkiewicza, oraz cykl pięciu niedzielnych spotkań wokół wystawy, prowadzonych przez pracowników Działu Oświatowego Zamku Królewskiego w Warszawie. Zorganizowane zostały również warsztaty plastyczne dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych, przygotowane przez Pracownię Działań Muzealnych.

Wystawa cieszyła się dużym zainteresowaniem publiczności.